

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Brigitta Mohtén*
Härad: *Mo* Berättare: *Erik Sandberg, Bottnaryd*
Socken: *Bottnaryd* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1962* Född år *1876* i *Bottnaryd*

Näv den nya tiden kom till bygden. s. 1-20.

LWF 73.

När den nya tiden kom till bygden.

Jag tror, att den första handelsboden
låg i Klerebo. Den har gunnits så
långt jag minns. Det var August
Karlsson och en kusken från Wä-
neryd, som satte upp den. De hade
sedan en affär i Fönköping. Jag
brukade åka in till den i stan
med häst och vagn och kända
ut var en till Klerebo och för
det fick jag en liten slant.

De första bottenarydsborna för
in med sig till stan en gång
i veckan. När järnvägen kom till
1905 tror jag, för man in till stan
och handlade, men det var inte
vanligt, att man bräddade andra

än de man hade att göra affärer
med.

Någon byarkänning har jag aldrig
hört talas om.

För i tiden hade nästan alla
går, både bönder och torpare.
Detta var det som man hade ett skogs-
område, där djuren fick gå hela
sommarerna. De var märkta med
olika tecken i öronen. Träns
höll man dem för utens skull
skinnorna som till luss behöv.
När det blev vanligare med
skinnverk bytte bönderna till
lång garn för att som man
sågde också köttet i skinn.
"Skällingen" grönkroppar såldes
också till charcuterier och slakt

i städning, men det var bara
några större gårdar, som kunde
sälja. På varje gård fanns en
eller ett par kor, som gav
mjölk till husbehov. De som
hade många sålda smår som
de kunnade och sedan separa-
tern kommit blev det något
vanligare att sälja.

Jag vet, att svärdbruk finkom
innan min tid, man hade då
en sorts underligt böjda skärer
att skära av någor med. [2]

Utom råg var havre det rik-
ligaste sädeslaget. Havren såddes
på våren och ständades ett par
år, sedan låg marken i bräda.
- Nuförtiden är det ju allmän-

netigt, att man stördan t. e.
 änter istället för trädan. - Efter
 trädan sådde man korn på som-
 maren, som kom upp bred där-
 på eller också hade man potatis
 träsvallen. Sedan hade man
 klöver 2-3 år och när man plöj-
 de upp klöversvallen blev det
 så att trä hade igen. Att
 detta man ju ändrats sedan
 för sedan, klöversvallen var
 inte så vanlig i min ung-
 dom precis.

När jag var ung fick vi tä-
 na oss att dika där det var
 snett. Trä var det ganska
 vanligt att ha stigar i dyiga
 mossan, men man fick bli

högpryds el på för att det skulle
ge något. Dessa begär var dock
svåra att kunna, för han kunde
han inte övern. Heland hade
älsk ett slags kaffel på,
breda bröd lappan, så att han
gick uppåt, och då nedde
han sig bra.

Under tiden kom han denna
att en värda för och mynn
redskap, som köptes till så-
dana, som han delade med
mycket. Den gamla trä lusska
dog ut medan i min barn-
dom.

Min ungdom var det
många vägar som präta de
ut och användas, bland an-

nat den mellan Bett nary Hock
Hjrn bäck. Den skruvades ut
och breddades, så att det
skulle vara lättare att laga
större lass. Vagnarna blev så
fjunsända för av vagnlykten
av järn som grävde sändan
den. Vi fick inga bättre vä-
gar förän gammal lykten kom
vid samma tid som bitarna.
Det var bra med lastbi-
tar, när de kom, men det
var de som tog död på järn-
vägen här i Bett naryd. Var-
na som de nu hämtas från
dön sin döra.

I min ungdom fick man
hämta sin post i Bett naryd

bror barnen som kommit till
på samma tid.

I Strängnäs och Berg Gårds
gästbjudningarna med skyns-
håll, men jag kan inte sä-
ga när det upptrände.

Det var ganska många, som
flyttade till Amerika, långt in
att det var så dåliga tiden
här hemma. Det var hela
familjen, mest sonen, som
gav sig iväg. Jag vet en
familj, med mor och syster,
som gav sig iväg från Ber-
get på Tokelberg. Det kan
tränka att de hade någon
stakning där borta, som
stämde över biljetter

sin dom. Jag läste själv om
Californien och tänkte nå-
dan ge mig av. Sedan blev
det ju bättre tiden och man
ville inte fara mer då.

Småbörnderna hade väl-
digt svårt att klara sig
på jorden, det var många
som, liksom jag var bygg-
nadsarbetare på sommaren.
Vi var i allmänhet 4 eller
6 om att sitta en stuga,
en vid var tvänt och två
vid mellan tväntarna, om
man skulle bygga det
stuga nummer i två. Vi
började den ena dörken
på den andra. Ut om väg

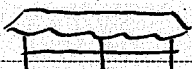
användes vi ett namn "ett
stags bunn ärt göra hål i stocken
med och en "me" att jämn-
na till med, såg att stockar-
na föll till efter varandra.

Utbrunt användes bara där
man hade för dåliga verk-
tyg för att hålla ihop byg-
ningarna. Nu användes man
för det mesta betongplan-
kon, för se för här har man
alltid haft här i bygden.
Strörligen blär man husen
med maserit på utsidan.

Tegel har funnits i alla ti-
der, endast gamla små stu-
gar hade svotak för. På
nått husen var det nog van-

sigast med saksticker, byr-
lade av trä. Vi hade det
på när stuga när jag var
liten. Jag minns när mor
bakade och eldade med
granved. blev det så varmt
på kakel vid skorstenen, så
vi var frimiga att ösa
vatten över kakel var gång.
Man ropade man och
mor med saksticker för
eld fanns skett. Innan min
tid var det ju vanligt
med nytt älsak äppel än-
dä upp man vi hade all-
tid platt inriktade med
ljänkare träns över.
Man byggde nej mest om

inte så många hade råd
att bygga nytt före in-
nan på 20-30 talet. Men
man hade då så drängt och
gammalmodigt, lyckte man,
och så hade de man, att
den som hade den största
byggningen var den ritaste.
Den inkommer skaffade
man nytt, jag minns när
vi köpte Chiffonjén på 20-
talet, den var så bra med
en massa amälådon och
stora. Fimm soffor och sto-
lar har vi alltid haft
och ett stort tämnabord.
Tämnan häckte ändå när
på golvet ofta en skiva

på van sidan och med en
pinne att dra ut och stöja
skrivarna på. En gång såg
jag en dotter, som var ut-
sönd mycket glad nu en fräd-
stam, men det har jag aldrig
sett på fler ställen. Tapeter
och gardiner har skrivits i
alla hem så länge jag minns.
Gardiner såg dock oftast
ut så här: 

Om man vill fick en brokvar-
na järnspis 1937 hade vi
en vinkelspis. Den hade
ett valv, som stöddes
av ett trä, som murades
över. Det var en eldstad
och en ugn. I ugnen elda

des med granved och när ko-
len separat ut slakte man in
"grösta" brödsraden med degen.
I eldstaden eldades med björk-
ved för värme ovanpå på
"tügen".

I mitt hem och jag tror i
de flesta vid den tiden fanns
penlin. Det kanske fanns nå-
gon, som hade snäsbatterer, men
det såg man sällan. Alla
använde inte gaffel, men
såd som trä och kniv med
blad av järn och slakt av
trä hade alla. Tallmän-
net åt man och en på egen
skivite, men vid mjölgjuten
på kvällen åt alla bra

samma gat och dröppade skedd i
sin mjölke på den egna sallinken.
Man drack alltid mjölke till maten
från, kaffet var så dyrt och man
hade så litet kornbröd.

För i tiden gick det bra till
när man skulle se sig. Ungdom-
ssarna hade burslugar lite från-
skans där de äldre upptät plats. De
dansa vi de dragapl och hade sköj.
Jokard var vi inte och vi hade ett
par pjättar där vi träffades och
blev "shifva maka". Det var bara
kännernas och drängens barn. Man
sann de inte nungår med barnslagen,
det gick inte av. Det var lösa-
dant i huskålen mellan bonnen
och drängen. Drängen satt i sin

drängastorpa för mig själv. I allmän-
het ljuvde kvinnan en dräng, som fick
10 lörrenor i handpenning och se-
dan fick den arbetet allt vad han
konnte och inte vara uppkäftig. Sen
blev det samma tidna för bönderna,
det blev allt svårare och då sag-
po folk och de skulle ha så
mycket betalt och närvaran var
de. Nu är det nästan ingen, som
har dräng eller tjäna för han
ska ha lika mycket lön, som
kvinnan själv.

När man skulle ha tjäning
var det nog vanligast, att man
skickade barn eller gick själv.

Sedan telefonen kom brukar man
mer och till begäran och bet. 15.

lap skivlar man best.

Våde bröllofsfesten och begrav-
ningskalas till man komma på
min tid, men det var inte så märk-
värdigt med det. Man drack kaff-
et innan man gick i kyrkan
och så skulle man vara så
många att man kunde brena li-
ket. En av de, som var med, skul-
de gräva graven. Då de snart
bjögs även än det ju nästan bakt-
ligt att ha kaffe eller middag
borta, efter i sockersödan.

Födelsedagar var inte så van-
ligt, att man färdig för. Går pre-
senter gjorde man bra vid bröl-
lop.

Inom hem var vi haft för-

högskoleexamen och Samningsutskottet,
med en mycket bit äga, så länge
jag minns. Det kom en gång i
veckan. Jag tror inte att de fles-
ta hade några böcker, det var några
som hade tid att läsa, utom
Bibeln förstås.

Man sjöng inte mera från an-
m. När det var bönemöten i
den gamla kyrkan man ju det för-
stär. Det var särskilt en, som
hette Stava i Dalstred, som var
mycket för säng och Skallen, en
präst i Bönved, som inte var så
mycket kyrklig. Han tyckte att man
skulle springa mycket till Guds ära.
Jag har hört talas om folk
som "säg syner" var i syne, men

de är döda m. De unga, som
växte upp trodde i allmänhet inte
på sant och gjorde det inte vidare.

När jag var ung lärde jag utas om
en växt som kunde bota skivva
dvs. en yttre sjukdom, men jag vet in-
te vilken. Man trodde också att
gräsblad kunde stoppa blod och lä-
ka.

Jag gick i skolan i 4 år, som
det var framt. Det var inte många
som gick till för de hade inte tid.
Det fanns flyttvingsklubbar också.
Föräldrarna kom till en plats och
stannade 4-6 veckor och sedan
sade de sedan flyttade man. De
olika ställen var man på. Och man
var gång man blev sjuk man

läsan. Det var både små och felle-
skada.

När jag bodde i Strängared mel-
lan 1904-09 var jag med om
ett smjörbruk en enda gång.
I det närmaste var jag inte av något.
Det är nog mera lyckliga i S. än i B.
chris som församlingen i B. närmast
nog och en del. Den hade kommit
i gång med en annan 1904, var jag.

Man skulle man hålla sig stilla
på helgdagen och inte utått något av
det. Nu kan man se bömmen, som
plöjer både söcken och helg. Jag var
inte om det är de där förbrukliga,
som har skedd det. Men de har
i alla fall varit bra, för nu brukas
inte så mycket spjut som före.

Vid dagen föravgick det ungefär som
nuförtiden. Antingen dördes brann hem-
ma eller bruts i Bettanungs kyrka. De
skulle vara 8-30 dagar. Den bjöds de
männaste på kaffe.

Kyck sagning kommer jag ihåg
från min tidigaste barn dom, men inte
senare. Man fick inte ta kvinnan i
hand förrän prästen hade gjort det.
Man skulle vara den första.